

Reuniunea învățătorilor

Apare odată în lună.

3445
I.

Proprietar editor : Reuniunea învățătorilor români dela școalele popor. conf. ort din protopopiatele arădane I—VII.	REDACTOR : PETRU VANCU învățător.	Manuscrisurile și corespondența se va trimite redact. în Magya- răd. iar abonamentele casaru- lui I. Groșorean în Balsa-Világos
--	--	--

Comitetul de redacție: Iosif Moldovan, Iuliu Groșorean, Dimitrie Popovici, Nicolae Ștef, Ioan Crișan, și Iosif Stanca, învățători.

Abonament: pentru Ungaria 5 coroane. — Străinătate 7 coroane.

În loc de felicitări!?

E datină veche — încă din timpuri — de când abea se mai știe, că la începutul anului să se spună felicitări. Și aceasta se facea la toate popoarele și în toate clasele, după cum se întâmplă și în zilele care trăim.

Nu se întreabă nime, dacă are voe bună ori rea; dacă e fericit, ori nefericit cel cărui i-se adresează felicitarea, acesta e obiceiul și numai are nimic de a face, trebuie să ne supunem... Și dupăce acestea a trecut — oamenii vrând-nevrând să cugetă la viitor — la anul, dorit cu bine, că ce o se aducă? Minte omenească n'a ajuns până la acel nivel de perfecție, ca să știe spune înainte, că ce are să i-se întâmple, ci are să aștepte ce-i va aduce timpul...

Unii indivizi, cari vreau să stăpânească (?) legile naturii, și-au însușit rolul de prezicători, alții cu forța își impun voința, susținând tare, că numai așa are să fie, și după aceasta impunere croesc regulile cari să silească și pe alții să facă ceiace nu se poate.

Dio mulțimea de indivizi, care-și duc traiul de pe o zi pe alta, mulți vor fi, cari întru adevăr se bucură de fe-

la redacție

licitările de anul nou și pătruși de simțeminte plăcute se vor cugetă cu bucurie la cursul anului, care poate să le aducă îndestulire și mulțămire.

Oare noi, învățătorii, și în special noi cei confesionali, avem motive de a ne cugetă la bucuriile viitorului? Poziția noastră — care în înpregiurările actuale e atât de grea mai îngăduie-ne să ne mai gândim la bucurii? Cine se mai poate lăudă că îi merge bine, când poartă după cap poveri atât de grele, cari în tot momentul amenință să ne repună, să ne sdrobească. Ei vezi, dar purtarea greutății e respătită bine — așa se zice — numai să fi harnic, s'o poți purtă . . !

Cine e însă acel om, care să poarte greutate peste puterea lui? Dacă se și află, acela, ori se frânge și apoi se prăpădește, ori simulează — înșelând lumea — că face toate cu ușurință și cu frunte senină; până când de fapt nu face nimic . . .

Presupun, că aluziunea va fi înțăleașă de toți frații de suferințe.

În înpregiurările grele, în cari trăim, viața care o ducem, numai noi învățătorii, cari până acum n'au fost îngenunchiați de tot — o știm cât e de nesuferită, ba chiar insuportabilă și nime nu ne poate ajută . . . să ne fie mai ușor. Un gemet de durere — înăbușit ese din sufletul tuturor chiar și dintr'al celor mai nepăsători, căci durerea e mare, și nu se poate ascunde, având omul să se lupte cu conștiința. — Te apleci? Ori de nu, ai se pleci! Iar liniștit nu poți fi nici într'un caz, căci conștiința nu te lăsă. Iată dar, ce problemă grea de rezolvat e pusă înainte. Și cine va deslega-o ?!

În aceste zile, ce fel de urări să ne strigăm? Cum să ne felicităm? . . . D-zeu e bun. Să-l rugăm, să ne întărească inimile, ca să putem suportă greul în pace, doar anul ce vine va fi mai ușor.

P. V.

Părerii despre educațiune;

greșelile ce se fac în practica aceleia și îndreptarea lor*).

O lucrare rațională se deosebește de altfel de lucrare prin aceea, că având în vedere scopul anumit, ține cont de natura lucrurilor, încât ori-ce desfășurare mai departe a sa e un pas sigur întru realizarea scopului. Arta, sau desnodământul, dacă pot să-i zic așa, constă în a ști merge pe calea naturii — calea posibilului, dată și determinată de natura lucrurilor — către scop. Ceea ce cu alte cuvinte însemnează, că greutatea propriu zisă este nu să execuți, ci să știi cum să execuți. De aceea, cu cât sunt mai multe de avut în vedere, adecă cu cât sunt mai număroase lucrurile a căror fire trebuie să o cunoaștem, pentru ca să ne putem realiză scopul, cu atât lucrarea noastră va fi mai complicată, mai grea.

În viață însă ne obvin și lucrări de acelea, grele și complicate, cari implică cunoașterea atâtor lucruri, încât această cunoștință e peste putințele unui singur om, ba trebuie să treacă timp îndelungat până când prin colaborarea tuturor celor chemați se poate ajunge la deplină lumină, la cunoștința cerută, pentru a se putea înainta spre scop. Atari lucrări mari, noi ne-am obicinuit a le numi opere, între cari natural să se numere și cea a educațiunei.

Tot rațiunii aparține, ca atunci, când lucrarea noastră preține o cunoștință atât de vastă, această cunoștință pururea să fie rezumată, stoarsă cum am zice, în esența ei. Esența e de lipsă pentru ori cine, care practică lucrarea aceasta grea; e de lipsă, pentru că îi va fi -aceluia adevăratul far, care să-l lumineze în drumul cel natural, posibil pentru scopul lucrării. Se înțelege, cu cât acest far va fi mai perfect, cu atât mai bine va putea lumina drumul, încât omul e ferit de a apucă căi strâmbe și piezișe. Forma în care luminează acest far e cea a principiilor. Pe urmele principiilor, activitatea omului se scurge ca și pe un canal; natural deci, că pentru ca să succedă lucrarea noastră, canalul

*) Disertație citită în adunarea generală a »Reuniunii Inv.« ținută la M.-Radna. (Adnex. M.)

trebuie brăzdat pe calea cea adevărată, naturală și posibilă. De unde e evident, că se ține de a noastră datorință de a cercetă spre a cunoaște adevărata valoare, temeinicia principiului, în urma căruia se scurge activitatea noastră; căci numai cunoscându-se valoarea aceluia, acțiunea pentru ridicarea acestei valori va putea avea impulsivitatea recerută. Iar acest fel de lucrare se face astfel, că vom căuta să vedem în ce măsură sunt vădite adevărurile, în baza cărora e stabilit principiul; să vedem, dacă acelea au fost deplin luminate atunci la stabilirea principiului, ori au fost scoase la lumină numai câteva părți din acelea.

Având acestea, mai mult ca punct de orientare pentru începerea lucrării noastre de față, să cercăm o cufundare în adâncul necunoscut ce mereu ne ste înainte sub numirea de problema educațiunii, cu bunul gând de a scoate din acela la suprafață ceva spre folosul nostru.

Știut e, că scopul suprem al educațiunii, scopul ideal, ca să zicem așa, al aceleia e de a-l face fericit pe fiecare om pe acest pământ; ceea ce trebuie să se înțeleagă așa, că pe fiecare să-l facă a cunoaște și a vedeă lămurit, care e rolul său pe acest pământ și care-i calea pe care să-și poată face acel rol; ba și mai mult: să-l îndrume, să-l pornească pe acea cale. Pentrucă ori cum vom judecă, ori cum vom luă lucrurile, totuș la urma urmelor vom ajunge la acea convingere, că adevărata fericire pe pământ constă în îndeplinirea cu succes a rolului. Căci toate neînțelegerile, toate relele, provin tot numai de acolo, că omul, din cauza neștiinței, nu poate merge drept pe cale, ci abătându-se în dreapta și în stânga, scapă cu atâtea sfortări dintr'o încurcătură, spre a cădeă într'alta. Deci scopul educațiunii fiind acesta, problema ei va fi, ca opera sau lucrarea educatvă cum să fie pusă pe calea care duce la acest scop.

Din capul locului, adevărat din însuș felul cum este arătat scopul educațiunii, se poate vedeă, că aci nu e vorbă de o simplă educațiune, din înțelesul vulgar, care, dacă nu voim să o timbrăm cu numirea ordinară de „dresare“ apoi nu poate fi privită mai mult decât o educațiune în starea ei primitivă, ci că aci e vorba de o educațiune ce-și are bazele sale mai solide și trainice decât darea sau obicinuirea, anume *cu ostință adâncă și clară a vieții*

și peste tot a firii omenеști. Intr'adevăr, până azi avem educația și instrucția ca două lucrări cu totul deosebite de olaltă, fiecare cu scopul său deosebit și fiecare cu mijloacele sale, neavând nimic a face ale nneia cu ale celeialalte. Una își are de scop cultura inimei și astfel nu va să meargă pe acelaș drum cu cealaltă, al cărei scop e diferit de al său, anume cultura minții. Dar vai, scump trebuie să plătim această greșală, această abatere dela calea adevărului! Căci oare într'adevăr, cultura minții și cea a inimei, să fie ele două lucruri atât de osebite de olaltă, încât una să nu aibă nimic a face cu cealaltă? Ori e atât de greu să vezi că cultura inimei nu e decât eflusul, urmarea firească a culturii minții? Ori nu omul caută să cunoască împrejurările dintr'un loc necunoscut, pentruca să se știe acomodă? Și nu-i adevărat că împrejurările odată cunoscute, acomodarea urmează mai mult dela sine? Dar am zis *împrejurările*, adecă acele lucruri, cari îl interesează, despre cari adecă simțește, că îi este strâns încopciată cu cu ele viața și peste tot ființa sa.

Dar înainte de a scoate la iveală neputințele educațiunii, din cauza acestei greșeli, să ne dăm silință a vedeă și cunoaște mai deaproape legătura cea mare dintre cultura intelectuală și cea morală, cu alte cuvinte legătura ce există între cunoștință și om.

Să luăm pruncul acela mic, decurând născut. Cea dintâi acțiune ce o săvârșește el, mai înainte de a aveă măcar nici cea mai mică cunoștință despre firea lucrurilor, e mișcarea cu capul în dreapta și în stânga, căutând după peptul mamei spre a-și lua de acolo nutremântul. Această acțiune a pruncului la început e de tot nedeterminată, e făcută fără de nici o sistemă sau regulă; și aceasta din cauză că e săvârșită numai în urma instinctului, lipsită deci de orice cunoștință a lucrurilor. Repetându-se actul alăptării, încet câte încet, pruncul începe să-și dea seamă de acest act, ceea ce se vede din mișcările sale, cari încep să fie din ce în ce tot mai pronunțate, mai determinate. Și că într'adevăr cunoștințele pruncului devin în direcția acoasta din ce în ce mai largi, extinzându-se asupra tuturor lucrurilor împreunate cu actul nutririi, aceasta se vede mai bine atunci, când mai târziu, fiind flămând și văzând pe mamă-sa, își îndoieste plânsul; pentrucă acum cunoaște pe aceea dela care își ia hrana și apoi în firea omului e,

că în fața dorinței, să fie cu atât mai nerăbdător, cu cât se vede mai aproape de realizarea aceleia.

Un alt caz. Copilul dela început e mânat și purtat de un alt imbold, anume de acela al petrecerii sau distracției. În urma acestui imbold săvârșește iarăși o mulțime de mișcări, cari mai târziu devin și ele tot mai pronunțate. Astfel începe cu privirea unui corp scilicetios, a unei luminări aprinse etc., continuă, întinzând mâna după acel corp sau luminare și așa mai departe, săvârșind pentru distracția lui acte lot mai variate și mai complicate cari acte denotă o cunoștință a lucrurilor din ce în ce tot mai extensivă și intensivă totodată. Dar să trecem dela această epocă a vieții omenești, despre care mulți vor zice că viața aci întru nimic nu se deosebește de a animalelor — cu toate că celea constatate mai nainte, îndeosebi complicația și variația lucrurilor, ce le săvârșește pentru distracția lui, nu sunt altă decât primele expresii, începutului de validitate a puternicilor porniri firești ale omului spre perfecțiune, porniri, cari precum putem vedea, își au întinse rădăcinile până și în cea mai fragedă vârstă a prunciei, Să trecem deci dela această vârstă și să luăm ori care caz, ori care act ce-l săvârșește omul matur, și examinându-l, să ne punem întrebarea: oare este acela provenit din altă parte decât din îmboldirea de a-și satisface vre-o trebuință, ori de a-și procura vre-o plăcere? De ori care acțiune însă, din celea făcute în starea normală a omului, am văzut că e încopciată cunoștința. Ceea ce ese deci tot mai mult la iveală din celea de, până aci e, că cunoștința totdeauna își are primul imbold într'o trebuință de a omului. În cazurile noastre de mai sus, am văzut două feluri de îmboldiri: una venită din trebuința de a se hrăni, iar alta venită din trebuința de a se distrage. Din acestea vom vedea mai la vale cum se naște puternicul imbold al curiozității, care e cauza directă a ori ce cunoștință.

Dar nu numai lucrând, adecă săvârșind anumite acțiuni, învăță omul. Pe această cale, împlinirea trebuinței e luată ca scop direct, iar cunoștința urmează ca un ce firesc, încopciată fiind cu acțiunea ce îndeplinește acea trebuință. Mai e însă și cealaltă cale, când adecă cunoștința ca atare e luată drept scop, când omul pășește deadreptul la examinarea diferitelor lucruri, raporturi

etc., ce-i obvin. Se înțelege, că și aici, scopul adevărat e tot cel mai de sus, adecă satisfacerea trebuinței, decât că acuma nu vine direct, ci numai încopciat cu cunoștința respectivă. Să luăm d. e. primele acțiuni omenești cu scopul direct de a învăța, atunci adecă când copilul cel mic începe să observe lucrurile ce-l înconjoară, să întrebe după ele care, ce-i și la ce îl folosesc oamenii. De unde vine oare îmboldirea? Dela curiozitate? Dar și aceasta e o îmboldire internă; apoi abstrăgând dela aceasta, dacă vom căută cum se naște curiozitatea, ne vom convinge că și ea începe cu o îmboldire de natura trebuinței ori distracției. Copilul mic, în lumea haotică pentru el, distinge lucrurile numai din punctul de vedere cum acelea satisfac trebuințelor lui, fie acelea de nutrițiune, îmbrăcăminte etc., fie de distracție. Pentru aceea putem observă, încă din frageda sa vârstă, de pe când începe a-și mișcă mâna și a prinde cu ea, — putem observă cum toate le prinde și le pagă în gură. Mai târziu putem observă cum le prinde în mână, le aruncă, le isbește de olaltă etc., pentrucă mișcările acelea variate, sunetele și celelalte, îi procură anumite plăceri, cu un cuvânt se joace cu ele, se distrage. Purcezând dela această însușire a copilului, — și a omului, — de a distinge și cunoaște lucrurile numai de după cum acelea îi fac serviciu, e lucru foarte natural, să se nască în el curiozitatea de a ști și află cum și spre ce scop e cutare lucru, dela care e oprit de părinți de a-l izbi, de a-l rupe, smulge, cu un cuvânt de a se jucă cu el, și despre care vede că nu e nici pentru mâncare, nici pentru îmbrăcăminte și peste tot despre care nu-și poate da seamă că pentruce e. Asemenea la omul matur: în fața lucrului necunoscut i-se naște curiozitatea să-l cunoască, tot împins fiind de interes. Vrea adecă să-l cunoască cât din de aproape: dacă și-l poate face spre folos, ori trebuie să-l depărteze dela sine, ca pe unul ce, numai stricăciune îi poate aduce.

În deobște așa se câștigă cunoștințele, pe două cai; una, când omul, în urma îmboldirii interne cu tendința de a satisface trebuință, e împins să săvârșească o acțiune sau lucrare; cu această lucrare sunt încopciate anumite cunoștințe, cari se completează și lămuesc cu atât mai mult, cu cât se repetează mai des lucrarea. A doua cale e, când omul, din coziderația multelor trebuințe, ce

pretind a fi satisfăcute, va să zică tot dintr'o îmboldire de natura celei de mui înainte, caută să cunoască ori ce lucru necunoscut de el încă, ce i-ar obveni. Lângă aceste două feluri de câștigare se mai adaugă și un al treilea fel, când anume omul, din ambiția nobilă, ori din însuflețire etc., de a ușura lupta cea atât de pentru existență a omenimei, se pune cu toată voia la lucru, spre a descoperi fel de fel de lucruri și raporturi necunoscute încă.

Pe toate căile deci se clarifică și confirmă tot mai mult adevărul, că ori ce cunoștință pornește în urma unei îmboldiri interne a omului, cu tendința de a satisface, într'un fel de chip, o trebuință. Și cu cât mai mult se confirmă acest adevăr, cu atât mai tare iese la iveală, că nu toată cunoștința e cunoștință, ci numai aceea, care e pornită în urma vre-unei îmboldiri interne de natura celor de mai sus. În urma cunoștințelor — dar adevăratelor cunoștințe — omul începe să se acomodeze. Astfel deja copilul cel mic, după ce d. e. întinzându-se de pe scaun să prindă obiectul ce se află jos în apropiere a căzut, și căzând a văzut câtă dure a trebuit să sufere din această cauză: altădată e cu mai mare precauțiune se va întinde după acel obiect; și dacă nici de data asta nu va fi scăpat de a nu cădea, îi va fi de învățătură și altă dată va mai cercă a se întinde. Ori, punând mâna pe cuptorul înfierbântat, pe foc etc., și simțind urmările grave, altă dată se va feri de a mai face acest lucru. Acelaș lucru se întâmplă și atunci, când omul matur vede lucrurile cum stau, cu alte cuvinte cunoaște și înțelege firea acelor, și văzând și cunoscând se acomodează, spre a nu i-se întâmplă ceva rău, ci spre a-i fi bine.

Acesta e actul acomodării: omul își transpune ființa sa, mai bine zis își întocmește modul său de traiu pe calea posibilului, calea ce i-o indică și prescrie natura, întocmirea lucrurilor. Se înțelege, actul acomodării decurge și el cu o putere crescândă, căci pe urmele convingerii se nasc și desvoaltă sentimentele: de dreptate și adevăr, de iubire, etc., și apoi cunoaștem puterea sentimentelor de a determina pe om totdeauna spre cutare lucru.

În practicarea educațiunii, față de acest fel de dezvoltare a sentimentelor avem dezvoltarea acelor în urma educațiunii cum azi se face aceasta. Anume, părinții și educatorul, caută a deter-

mina voința copiilor, și peste tot a minorilor, spre fapte bune, fără a-i face să înțeleagă că aceasta e singura cale posibilă de a trăi. E drept, că oprindu-l și azi și mâne dela rău, pe de o parte, iar pe de cealaltă îndemnându-l și silindu-l de a face ce e bine, cu un cuvânt dedându-l sau obinuindu-l: încă îi vom putea dezvoltă sentimentele; căci și omul, ca toate în lume, pornit într'o anumită direcție, în baza legii inerției, caută a merge și mai departe tot în aceeaș direcție. Dar, trebuie să fim aci cu considerare, că deși omul, pornit în urma obicinuirii pe calea cea bună, totuș, tot legea inerției e mai departe, ca acela să se miște în direcția aceea numai până atunci, până când o putere nu va veni să-l oprească în acest mers al său. Și apoi știut e, că puterile acestea, cari să-l oprească pe om în mersul său spre bine, nu lipsesc. Și hotărât, un atare individ „bine educat” — în senzul de azi — va cădea și el, poate mai iute decât altul, victimă tendințelor sale egoistice, — mai corect zis neștiinței de a satisface trebuințelor sale — ori corupției societății, și poate chiar și altor puteri și curente, cari traversând direcția cea bună nu va putea respectivul scăpa de a nu cădea și de a nu fi târât de undele și vârtejele acelora. Până când acomodarea noastră de mai sus, adecă pornirea omului în direcția cea bună, în urma cunoștinței și a convingerii, în felul arătat mai sus, o atare pornire totdeauna va avea puterea ei de viață, în fața a ori ce putere contrară.

Rezumând, vom avea: a) ori ce cunoștință emanează dela o îmboldire internă, îmboldire egoistică, adecă de a satisface vre-o trebuință; b) cunoștința -- se înțelege. cea adevărată — totdeauna are puterea de a mișcă pe om în ceea ce privește întocmirea și continuarea modului său de traiu, cu alte cuvinte are puterea educativă.

Voind a încheia această parte a lucrării noastre să rămânem deci cu următoarele constatări: 1) Ori ce cunoștință, care nu în urma îmboldirii sau impulszionării interne caută să ajungă și să treacă prin cercul apercepțiunii la spirit, ori cât de norocos ni-se va părea că a trecut prin acel cerc, totuș, ea tot străină va rămâne și nic! odată nu se va putea ridica și înălța până la acel sediu al spiritului omenesc, de unde să poată și ea conlucra, alături de celelalte, la dirigiarea și conducerea omului, ea nu va

putea fi nici măcar de acea valoare, încât să poată contribui la deslegarea problemelor și peste tot împlinirea nevoilor din viața practică. 2) Asemenea pe cealaltă parte: ori ce creștere sau educare a omului, ori ce pornire a sa, sau determinare a voinței sale spre lucruri bune, care se va face afară de calea convingerii — convingere câștigată pe urmele cunoștinței despre firea și întocmirea lucrurilor — ori ce determinare a voinței de natura aceasta, nu are putere biruitoare în fața puterilor contrari din viață. 3) Imbinând aceste două lucruri vom avea, că instrucțiunea nu se poate, fără ca să fie pe bazele educațiunii, precum nici educațiunea nu se poate, decât numai prin instrucțiune.

Și acum, după ce am făcut aceste constatări, să trecem la partea a doua a lucrării noastre, să vedem neajunsurile din practica educațiunii, ce vin din neconsiderarea adevărului constat.

II.

Am văzut cum educația, numai fiind pe bazele unei profunde și vii cunoștințe despre firea și întocmirea lucrurilor poate să-și aibă roadele sale între ori ce împrejurări. Am văzut însă, pe de altă parte cum adevărata cunoștință pornește dela îmboldirea internă, născută această îmboldire în urma tendinței de a satisface trebuințele de traiu. Satisfacerea trebuințelor de traiu noi le numim cu un singur cuvânt *interes*. Interesul deci, înțeles astfel, e sufletul cunoștinței; fără de aceasta, cunoștința nu poate avea nici o valoare pentru om, ea este moartă. Deci cea mai mare greșală în practica pedagogiei e, că deosebește aceste două lucruri: educația și instrucția, tinzând a le edifică, fiecare pe bazele ei proprii. Se înțelege, de aci provine, că de rezultat nici vorbă nu poate fi, atât într'o parte cât și în cealaltă. Dar să vedem mai de aproape cum se întâmplă cursul greșit al educației.

Primul stadiu de educațiune este acela, ce-l capătă omul ca copil în casa părintească. Acest stadiu începe negreșit într'un mod de tot natural. Anume așa, că în vrâsta prunciei deja, micul copil începe să se convingă despre realul lucrurilor ce-l înconjoară, mai ales prinzându-le, pipăindu-le, băgându-le în gură și gustându-le etc. Acțiunea aceasta neobosită a micului copil de a prinde, gustă și cealalte, am văzut de unde provine: dela tendința de a-și sa-

tisface trebuințele de nutriție, distracție etc. În urma cunoștinței câștigate în felul acesta, — în urma cunoștinței vii așa dar — micul copil se acomodează, Astfel, că se poate observa la el, încă din cea mai fragedă vârstă a sa, o orientare oarecare, orientare în înțelesul, că cunoscând lucrurile cari sunt pentru joc, pentru hrană, îmbrăcăminte etc. vezi o anumită regulă un anumit sistem în mișcările și lucrările sale. Rolul mamei aci e, de a sprijini micul copil în această lucrare prețioasă a sa prin aceea, că-i dă ocaziune să vie în coatingere cu cât mai multe și felurite lucruri, ferindu-l bine înțeles, de lucrurile ce-l pot vătăma, cum și de aceea, ca să nu facă pagubă. Dar adevăratul rol al mamei, și respective al educatorului, aci e, de a-l face pe copil să înțeleagă că cum și pentru ce îi iertat, sau nu-i iertat, să facă cutare lucru. De comun, acest act al educațiunii decurge cam așa, că mama simplu ia obiectul, cu care nu-i este permis copilului a se juca i-l ia, punându-l sus și spunându-i, mai blând ori mai aspru, că nu-i este permis a se juca cu acel obiect. Copilul se înțelege, în urma procedurii greșite, nu-și știe da samă, că pentruce anume nu-i este permis jocul cu acest obiect; pentru aceea, simțindu-se scurtat în dreptul său, caută obiectul și pretinde cu atât mai vârtos să i-l dea spre a se juca cu el. Urmează frecări de vorbe între mamă și copil, cari obicinuit se sfârșește cu bătae — va să zică copilul devine pedepsit, pentrucă, precum vom înțelege mai bine din cele ce urmează, el urmează pornirilor sale firești, cari tind să-l înalțe la perfecțiune; deci, în loc să fie sprijinit în aceste porniri, în mod rațional de către educator, el e oprit și pedepsit de acela. Pentru aceea însă el tot nedumerit e în sufletul său, deci când crede a nu fi văzut de nimeni, iar ia obiectul oprit, și se joacă cu el, și-l sparge eventual. Atunci mamă-sa din nou îl ceartă și-l pedepsește aspru — nimic mai mult însă. Copilul, în nedumerirea sa iar ia alt obiect, poate tot de felul celui dintâiu, se joacă cu el, și întâmplător îl sparge și pe acesta, când de frica pedepsei, neagă de a-l fi spart el, neagă și aceea, că s'ar fi prins măcar de acela. Va să zică se învață și minciog. Greșala aici e, că nu se stăruie într'acolo, ca micul copil să înțeleagă, pentru ce nu îi este permis a se juca cu obiectul respectiv nici atât măcar nu poate el pricepe, că pentruce nu-i iertat

să fie spart acel obiect. Această lucrare va fi săvârșită în mod rațional atunci, dacă în loc de a smulge cu forța obiectul din mâinile copilului, îi vom arăta că unde îi este locul aceluia, ce trebuie făcut cu el etc. După ce l-am putut face se înțelege rostul obiectului, îl vom cere dela el, când el de sigur ni-l va da, dar va și aștepta să-l vadă pus de noi la locul său și întrebuitat; pentru aceea să nu ne fie lene, ori să privim lucru de prisos a-l și întrebuița în fața copilului. Deși ne pare a fi acesta un lucru de nimic, totuș în fond el e foarte mult. Să privim numai mulțumirea, satisfacția, ce se poate ceti de pe fața micului, și să nu ne scape din vedere nici curiozitatea ce prin aceasta am deșteptat în el cu privire la folosirea obiectelor, și atunci vom înțelege însemnătatea actului de mai sus. Ori, n'aș văzut, după un asemenea caz, cu câtă stăruință și neobosire ne aduce micul copil toate obiectele din jur, ni-le pune în mână, îngânând câteva vorbe neînțelese — neînțelese, pentru că încă n'a ajuns la vârsta ca să poată vorbi — prin cari însă noi totuș înțelegem că el vrea să aplicăm acele obiecte, să le folosim, spre a vedea și el cum și pentru care scop sunt acelea făcute, Pentru ce dar nu ne folosim de această însușire, ca s'o numim așa, prețioasă a copilului? Pentru ce nu lucrăm în direcția firii aceluia, ci cu poruncile și pedepsele ne punem tocmai contra acelei direcții? Pentru ce împilăm încă de pe acuma, din fașii, cea mai superioară tendință omenească: de a judecă asupra lucrurilor cu scop de a le cunoaște cum și pentru ce sunt întocmite? Intr'adevăr nu e lucru atât de greu de priceput, încât să nu se poată vedea, cum cele mai puternice porniri ale omului spre perfecțiune, porniri cari provin dela minunata întocmire și construcție a ființei sale superioare tuturor celorlalte ființe, — cum aceste porniri sunt împilate tocmai prin acțiunea educatoare a noastră.

Dirrecția greșită a educațiunei se începe de aci. Dar se reîncepem de unde am lăsat.

Astfel, pe urmele cunoștinței tot mai lămurite despre rostul lucrurilor ce-l incunjură, cum și în urma acomodării și a deprinderii din senzul acelora, se deșteaptă în micul copil diferitele sentimente nobile, între cari cel dintâiu e cela de a face totdeauna numai ce este bine. In legătură cu aceasta, se deșteaptă într'ânsul

dintre sentimentele altruistice, mai ales sentimentul de milă. Ce baze solide i-s'ar putea pune acestui sentiment însemnat, dacă s'ar porcede mai rațional la deșteptarea lui! De regulă se oprește copilul — sau nici nu se oprește, dacă nu e la mijloc vre-o pagubă — de a nu omori diferitele vietăți folositoare, ca d. e. paseri, pui de găină, etc., pe simplul motiv că nu-i e permis să facă acest lucru, cu toate că acesta e momentul cel mai nimerit, ocazia binevenită, de a-l face pe micul copil să simțească durerea celuiia pe care îl chinuște. Și cu un cuvânt, în acest stadiu al educațiunii s'ar putea pune bazele solide și neperitoare ale convingerii, celor mai multe sentimente nobile, se înțelege, dacă nu în urma direcției greșelile s'ar impilă și înăbuși pornirile prețioase ale individului, ci dacă printr'o acțiune pedagogică rațională, i-s'ar da teren liber aceleia, și s'ar sprijini, a se desvoltă în direcția acelor porniri.

La acest rău, care precum vedem oprește pe individ și-l împiedecă în desvoltare sa cea sănătoasă, se mai adaugă, se înțelege, și un al doilea rău: exemplele cele rele ale părinților, cari dau individului cea mai mare îmboldire în direcția cea rea.

Trebuie deci să ne întoarcem privirile dela acest stadiu al educațiunii cu nedumerirea că oare cum: pedagogia să nu fi ajuns încă la pedestalul de unde să-și poată lămuri adevărurile sale astfel, încât să nu mai obvină în educațiune greșeli de categoria celor de sus, din cauza cărora să nu putem avea pe urmele educațiunii decât numai niște indivizi dresați.

Educația ce o primește copilul în școală, se poate privi al doilea stadiu. Acesta ar trebui să fie un fel de continuare a educației din stadiul prim, continuare pe puternicile baze ale cunoștințelor ce ar trebui să se predeie în școală. Aci rolul educatorului se înțelege e cu mult mai mare decât în stadiul prim. Căci până când acolo a fost suficient să sprijinească numai pe copil în pornirile sale atât de minunate în:ocmite pentru perfecționare, până atunci aci trebuie să facă aproape totul. Acolo cazurile, întâmplările, pățaniile, cu un cuvânt viața a fost acole, în realitate; în școală însă, educatorul trebuie să aducă viața acole înaintea copilului, mai mult încă: trebuie să-l facă pe elev să trăiască acole în școală viața îndelungată a omului. Iată în ce stă adevărata

artă : să faci în timp relativ scurt, ceea ce natura face în timp îndelungat, pentru ca așa starea de dezvoltare a lucrurilor să o transpună într'o epocă cu mult mai înaintată ; sau cu cuvinte mai înțelese, să înaintez lucrurile la un așa grad de perfecționare — se înțelege în direcția naturală — care grad, în urma cursului natural al lucrurilor, s'ar fi putut ajunge numai după trecerea a timp îndelungat.

În stadiul prim, care cu drept se poate numi stadiul natural de educațiune, am văzut cum e procesul educațiunii : copilul prinde lucrurile, le bagă în gură, la pune pe cap, le isbește etc., iar în în această activitate neobosită a sa pătește, multe : cade, se arde, sparge, se lovește etc., și în urma cunoștinței câștigate astfel despre firea lucrurilor, începe a se acomoda. Acest procedeu natural n'ar trebui să-l piardă din vedere nici școala. Deci într'un mod rațional și sistematic ar trebui să aducă școala înaintea elevului cazurile și pățaniile din viață, acele cazuri, cari dau oareș cum timbrul vieții — cu un cuvânt viața ca atare — astfel încât acela să le simțească, cu un cuvânt să trăiască această viață ; iar din cazurile acestea să tragă elevul cunoștința sau învățătura, în urma căreia să se acomodeze. *Lucrurile, prin cari se întâmplă această desfășurare a vieții înainte elevului, ar trebui să fie esențialul materiei de învățământ.*

Vom începe cu acțiunea noastră educativă în acest stadiu la tot cazul de acolo, de unde s'a lăsat în stadiul prim. Anume, ne aducem aminte, că acolo am arătat, și respective am sprijinit pe micul copil în pornirea sa de a afla că ce se face, sau la ce se folosește fiecare obiect sau lucru. De aici vom înădi educația noastră și vom griji ca să meargă tot în direcția indicată. Vom privi deci cu elevul obiectele din apropiere din punct de vedere al serviciului ce ni-l aduc. Vom căuta cu el părțile nuanțative ale aceluia, notele caracteristice, adică acele însușiri ale obiectului, cari îl fac abil spre serviciului respectiv. Nu vom pierde timpul cel scump, și încă ce e mai scump și decât acesta : energia elevului ; nu vom împilă pornirea naturală a elevului de a cunoaște rostul lucrurilor — zic nu vom pierde aceste prețioase cu căutarea după colori, forme, material și alte nimicuri. Adecă vom lăsa la o parte tot ce nu atinge direct scopul nostru, le vom lăsa pe seama

maestrului, care adecă le face pe acelea și care trebuie deci să știe toate amănunțele lor. Nu ni-e scopul aci să agerim nici ochiul nici memoria, dar nici să-i deslegăm limba spre a ști vorbi cât mai fluent; scopul ni-e ca elevul să înțeleagă rostul lucrurilor. Să nu se creadă că cugetarea și judecata elevului se poate dezvoltă intuind obiectele în toate amănunțele și nimicinicile sale, nici comparându-le între olaltă în aceste nimicinicii; direcția sănătoasă și naturală a judecării e atunci când obiectul îl vom intui din punct de vedere al serviciului, dacă îi vom asemănă și compară părțile sale caracteristice cu scopul pentru care e construit, dacă le vom compară obiectele între olaltă din punct de vedere al rostului lor.

În chipul acesta, cunoștințele celea moarte, câștigate în urma exercițiilor de intuiție, din practica pedagogică, al căror rezultat se reduce la atâta, că elevul știe să reciteze, ca o morișcă câte o descriere întreagă despre fiecare obiect, aceste cunoștințe moarte, fără de nici o valoare pentru elev și om, vor fi înlocuite cu adevăratele cunoștințe, vii, ale căror rol în dezvoltarea judecării îl cunoaștem încă de pe acum, iar în educație îl vom înțelege mai bine mai târziu.

Dela obiectele moarte din jur, vom trece la animalele din jur. Le vom intui și pe acestea iarăș din punct de vedere al lucrului cel săvârșesc, și peste tot al serviciului ce ni-l aduc. Peste tot, il vom face pe elev să înțeleagă, cum toate în lume sunt anume făcute și întocmite așa, ca să facă o anumită lucrare de folos, să aducă un serviciu oare care în lume. Vom trece de aici la om, il vom intui cum este el alcătuit anumit pentru o lucrare atât de vastă și variată.

Astfel printr'o lucrare rațională, bine sistemizată, vom izbuti, încet câte încet, să-l facem pe elev să înțeleagă, că lucrarea, fiind mijlocul, sau calea, prin care omul își face rolul în viață, aceasta e condiția vieții. Vom isbuti să înțeleagă, aducându-i cazuri din viață, din prezent și trecut, că tot cel ce caută să trăiască afară de această lege firească, adecă în nelucrare sau lenevire, acela ajunge la nimicire pe toate căile. Li vom arătă cum unul a sărăcit și pe urmă a murit ca vai de el; cum altul a avut toate cele de lipsă, ne lucrând însă, s'a apucat de alte lucruri rele: de beție,

petreceri, cărți bârfele, certe etc., cari l-au dus pe urmă la ruină cu averea, sănătatea, cinstea și cu viața. Il vom aci să înțeleagă cum omul, în nelucrare absolută nu poate să trăiască nici odată în urmarea legii de mai sus; astfel, nelucrând el lucru cinstit, cu mintea, plăcerile, poftele și cu un cuvânt boldurile animalice îl împing la lucrări ordinare, josnice și urâte, făcându-l să ducă viață de animal, care viață la nici un caz nu poate avea bun sfârșit la oameni.

Câștigând astfel elevul cunoștința, că cine vrea să trăiască trebuie să lucreze, și încă cu mintea, de sigur va căuta să se acomodeze. Iar temelie odată pusă, edificiul se va ridica graodines, și astfel plăcerea pentru lucru, simțul datoriei, nu-i va părăsi nici odată în viața lui.

Al doilea lucru, ce ar trebui să-l înțeleagă elevul, este necondiționat societatea, legile firești pe cari aceea e întemeiată, acele legi, în baza cărora ori ce faptă se răsplătește într'un mod atât de just și sigur.

Vom începe cu aceea, că-l vom face să înțeleagă, aducându-i cazuri reale, cum suferă omul, dacă e lipsit de ai săi. I-se vor arăta d. e. suferințele unui copil lipsit de părinți, nenorocirea unui om dus singur în pădure etc. Așa se va conduce să priceapă, că omul astfel e făcut, încât să poată trăi numai în societate; că numai în societate poate să simțească bucurie și îndestulare, numai aci poate să-și aline durerile și să învingă toate greutățile și năcazurile, cu un cuvânt numai aci se poate simți fericit. Mai mult decât atât. Continuând cu cazurile reale, îl vom face să înțeleagă cât de minunată e întocmirea aceasta, căci singur, fără a fi organizat în societate, lucrul său n'ar putea fi de o valoare mai superioară decât cea al ori cărui animal, toată forța și puterea pierzând-o întru împăcarea trebuințelor sale, cari la urma urmelor tot slab vor fi împăcate. Numai mulțumită traiului în societate îi este omului posibil să-și îndrepte toate puterile sale fizice și psihice, într'o singură direcție, încât poate să afle modalitatea cum să împace mai ușor și mai bine trebuințele ce aparțin meseriei sale. Tot ituind cazuri din viață, vom putea merge cu cunoștința tot mai departe în direcția apucată, încât să poată înțelege în legătură cu rostul societății, și rostul pentru care lumea

se înmulțește: pentru că mulți inși, mult pot, cu mult mai mult decât cei ce sunt mai puțini, sau plane decât unul singur, măcar cât de puternic și luminat ar fi acesta. De oarece, fiind puțini, multele afaceri nu se pot împărți între ei așa, încât unul să nu se ocupe în mai multe direcții. Și tot așa vom merge și mai departe, făcând pe elev să înțeleagă, în legătură cu celea de până aci, și rostul morții și al nașterii, două lucruri, dela cari e condiționată progresarea, adecă înaintarea cătră perfecțiune a universului. Căci dacă ar fi tot aceiași indivizi, chiar presupunând că nu și-ar pierde forțele corporali și spirituali până în sfârșit, încât lumina asupra adevărului s'ar putea revărsa numai unilateral, și adevărul ar putea fi descoperit numai pe o parte de tot neînsemnată a sa.

Așa elevul va începe să priceapă, că viața aceasta nu e o întâmplare oarbă, ci o întocmire prea înțeleaptă, cu scop, a creatorului, și că trebuie prețuită viața mai ales din acest punct de vedere, iar această cunoștință îi va servi lui spre acomodare și orientare, încât nu-și va pierde cumpătul, nu se va desgusta de viață, nici chiar când peste capul lui vor ajunge în viață cele mai mari nenorociri, cele mai grele suferințe și dureri — viața totdeauna îi va fi prețioasă prin munca sa. O piatră de mult preț vom pune deci prin aceasta întru determinarea voinței, și peste tot întru formarea caracterului.

După ce elevul a înțeles rostul societății, după ce adecă a văzut lucrul pentru care omul e zidit așa, încât să poată trăi numai în societate, va urmă să știe cum baza pe care e zidită societatea, legea divină care o organizează, sufletul ce-i dă viață, este dreptatea și adevărul. Adevărul este realul a tot ce există; dreptatea este acomodarea, întocmirea modului de traiu, conform realului! este înaintarea omului pe calea naturii, calea posibilului, este însuș sucii cel pururea dătător de viață, ieșit din izvorul cel nesecat al științei. Urmarea dreptății este pacea, armonia, bucuria și peste tot fericirea. Minciuna este negarea adevărului, iar abateră dela acela este nedreptatea, sau strâmbătatea — sucii cel otrăvitor, care îmbolnăvind societatea omenească, caută să omoare ori ce progres al acesteia. Izvorit din neștiință, acest suc se revărsa peste întreagă societatea, și încurând i-se și văd simptoamele înveninării. Lenea cel dintâi simptom, iar de aci se desfășură mai

departe celelalte: lăcomia, ura, invidia etc., cari știm la ce fapte mârșave conduc pe om; și cu un cuvânt toate patimile, cu toate sbuciumările omești sunt urmările acelei otrăviri. I-se va arăta mai departe elevului, că pentru a contrabalansa răul provenit dela aceste boale, cronice ori acute, se recere să apară pe scenă, pe partea adevărului, virtuțile cu toate formele lor. Astfel e de lipsă mila, eroizmul, jertfirea pentru dreptate și adevăr șcl.

Așa va înțelege elevul pe de o parte cum cunoașterea realului sau adevărului, cu un cuvânt cunoștința sau știința, este prima și cea mai de căpetenie condiție a vieții, iar pe de altă parte, că nu e de ajuns a descoperi adevărul numai spre a-l cunoaște, ci trebuie a-l și vesti și propagă celorlalți și a face pe toate căile să-l recunoască și aceia și să se acomodeze; cu alte cuvinte, se cere lupta pentru adevăr. Și înțelegând această condiție a vieții, de sigur se va deșteptă în el, pe de o parte râvna și zelul de a învăța cât de multe, iar pe de altă parte diferitele sentimente altruistice, între cari mila, iubirea de aproapei, cum și alte sentimente nobile, ca lupta și jertfirea pentru dreptate ș. a. Alături cu acestea, natural, că va cunoaște tot mai bine rostul diferitelor grupări, așa zicând naturali, de oameni, societăți, — încheiate prin anumite legi și legături firești, ca: familia, școala, comună, țară, popor etc. — le va cunoaște cât mai bine rostul, și cunoscându-l, va înțelege drepturile și datorințele față de acestea. Simțul datoriei deci deșteptându-se și dezvoltându-se tot mai mult, va pune bază tot mai puternică sentimentelor patriotice.

Și în general se va introduce elevul să înțeleagă tot mai bine, că fiind dreptatea legea firească, ce organizează și disciplinează cum am zice societatea, fiind ea însuși curentul societății, cât de amar se pedepșește tot cel ce se abate dela calea acestei legi, dela curentul natural al societății; i-se va arăta legătura cea mare dintre faptă și răsplată, că adevărată nici o faptă nu se poate fără a atinge — direct ori indirect — interesul comun al societății, fără a produce un efect, o acțiune oare-care în societate; și dacă acțiunea produsă va fi în direcția curentului natural, atunci fapta e întru înaintarea omului alături cu curentul. Iar dacă acțiunea e contra curentului, reacția, ce o va produce aceasta în curent, se izbește de capul făptuitorului, în formă de pedeapsă.

Chiar și acele fapte, cari ni-se par că n'au nimic cu societatea, despre cari am crede că privesc numai persoana noastră, ori în bine ori în rău, chiar și aceste fapte produc acea acțiune în societate, întru cât interesele noastre personale nu sunt altă decât părți constitutive ale interesului societății; deci orice mișcare în interesul particular, undulațiunile aceleia, nu se opresc la marginile acelui interes. Această cunoștință va avea putere netăgăduită de a determina pe elev numai pentru fapte bune; pe de o parte, iar pe de cealaltă i-se va deșteptă și desvoltă și mai mult râvna pentru învățatură.

Prin învățământul astfel început, înădit, cum am zice, de trebuințele vieții — direcția indicată de pornirile cele minunate ale omului spre a se perfecționa — și desvoltat mai departe acest învățământ, neșind nici decât din această direcție, vom desvoltă și întări în elev tot mai mult diferitele sentimente nobile. Aceste sentimente, născute și crescute și la sinul convingerii, al cunoștinței, vor trăi până în sfârșit, și puterea lor roditoare nu va fi învinsă de nici o putere lumească. Voința determinată în urma acestora nu va mai șovăi, nici în fața societății corupte, nici în fața năcazurilor, suferințelor și durerilor sfâșietoare și desperatoare ale vieții. Caracterul astfel format și întărit, nu se va clăti de toate băntuile. Pe de altă parte instrucția, pe calea arătată, va scăpa de a mai fi lucrare stearpă. Căci la focul sentimentelor, cunoștința se desvoltă tot mai mult, atingând chiar și cele mai amănunte treburi și chestii ale vieții de toate zilele. Iar această desvoltare se face așa zicând de sine, într'un mod de tot natural, căci va mână-o tot dindărăt interesul, — acel interes, ce-l are copilul mic atunci, când întreabă după lucrurile ce-l înconjoară, spre a ști care la ce și cum se întrebuințează; acel interes, ce-l visează și pedagogia modernă, dar de care nu poate fi vorbă până când starea lucrurilor în educație va fi cea de azi.

Se vede deci, cum cultura materială, ce o cere pedagogia, va putea fi deplin asigurată numai pe calea de mai sus, — când adecă cunoștința e pornită cu impulsuinea unei trebuințe a elevului, când conducerea mai departe a elevului în învățatură nu se va face după a noastră liberă voe, în direcția care voim, ci în direcția pornirilor sale spre perfecționare: căci în felul acesta se

va putea ști precis, ce trebuie și ce nu. Asemenea cultura formală, se vede clar, că este obținută pe calea aceasta, mai mult decât pe ori care alta, judecata dezvoltându-se în adevărata ei direcțiune; încât copilul, ajuns mare, va fi ager la judecată, acolo unde trebuie, adică la lucrurile ce-l privesc atât de aproape în viață, și de starea cărora nici ideile nu poate avea, pe câtă vreme instrucția i-se dă așa precum azi se practică. Cât pentru cultura morală, s'a zis — cred — din destul.

Multe ar mai fi zis, ce-i drept chiar și numai pentru ca cele arătate până aci să se vadă în colori mai limpezi, să se vadă ceva mai lămurit, mai precis. Trebuie să o recunoaștem însă, că o lucrare, făcută în urma unei singure simple meditații, nu-și poate lua de scop mai mult decât să arate direcția, în care se află capătul firului, remanând apoi aflarea aceluia și dezvoltarea sau descurcarea lui, ca lucrare, care îi privește pe toți. Ori cât de mic și neînsemnat va fi deci rezultatul în această direcție, nu trebuie desprețuit.

Rezumând deci cele expuse, să ne rămână următoarele: a) greșala ce azi se află în practica educațiunii constă în aceea, că avem două feleluri de acțiuni: una s'ar putea zice pur educativă, iar cealaltă pur instructivă; aceste două lucrări se fac cu totul deosebit, fiecare avându-și principiile și peste tot calea sa, cu totul deosebită de a celeilalte, cu toate că calea naturală e comună amândurora, ele adică se pot desfășura cu succes numai una prin alta. b) De aci provine, că atât educația din înțelesul strâns al cuvântului, cât și instrucțiunea, sunt niște lucruri moarte, cari prin urmare nu vor putea rodi nici odată; tot ce putem face prin aceste două lucrări se reduce la o simplă dedare sau dresare și la o simplă mecanizare sau papagalizare, c) Adevărata educație e deci cea instructivă, precum și adevărata instrucție e cea educativă; aceste două lucrări trebuie să pornească din acelaș punct și să meargă în aceeaș direcție, sprijinindu-se și complectându-se una pe alta. d) Punctul de plecare al acestor acțiuni e pornirea naturală a copilului de a afla și a ști rostul obiectelor și lucrurilor, direcția are să rămână până în capăt tot cea indicativă de această pornire a copilului. e) În direcția aceasta să se deștepte și desvoalte până în sfârșit sentimentele nobile, nu simplu

prin dedare, ci pe baza cunoștinței și a convingerei. f) Cunoștința la rândul său, la puterea cea nesămănată a sentimentelor, să se desvoalte tot mai departe, luându-și viața din acea putere, încât să fie aptă de a rezolvă ori ce chestie sau trebuință, atât din viața dintr'un înțeles mai înalt al cuvântului, cât și din viața cea de toate zilele.

P. F. Dirlea.

Simplificarea materialului de învățământ.

În coloanele acestui prețuit ziar, în unul din nume-rii trecuți, am tractat tema cu titlul de mai sus, înzi-stand pentru simplificarea materiei de învățământ, pe baza concentrării studiilor într'o singură carte de cetire. Într'un număr următor apoi, dl g-n iarăși, subtitlul de mai sus, dând atențiune temei, îmi face onorul a se ocupa și a discuta ideia.

Dl g-n observă, că cu chestia arangerii materialului pe baza cărții de cetire s-au ocupat mulți oameni de școală, cari, au constatat, că rezultatele nu sunt satisfăcătoare. Apoi că sunt azi școale, în cari se practică predarea ma-teriei pe baza cărții de cetire, dar și în acestea școale partea cea mai mare a studiilor se propun independent de cartea de cetire. Mai la vale apoi Dl g-n subliniând accentuează, că: »Cărțile, afară de cartea de cetire, trebuie scoase din școalele populare«.

Eu încă susțin aceasta, cu adaosul, că da, studiile singuratice să fie scoase, dar materia, ce o cuprind stu-diile, să nu fie înlăturată din cutare carte.

Totdeauna am fost contra aceloră, cari dând studiul în mâna elevilor, au zis: »Pe oara viitoare aveți lecțiune de ici până ici. Grijii să o știți bine fără carte!“ Ca rezultat, numiții învățatori se mulțumiau, dacă copiii știau să reproducă cuvinte fără înțeles. Acest metod-nemetod mai mult încurcă elevul, decât contribuie la desvoltarea

judecării și a celorlalte facultăți psihice. Se pare, că acesta e motivul, ce îndeamnă pe unii a se cugeta la eliminarea studiilor din școală, fiind astfel pe învățători la o predare liberă, în urma căreia, elevii să fie mulțumiți numai cu cele auzite din explicații. Acestea păreri însă sunt greșite și iată de ce :

Cei mai renumiți bărbați de școală au accentuat părerea, că școlarul să fie dat, ca el însuși să-și scoată cunoștințele din izvoarele de lectură. E drept, că învățătorul are să prelegă elevilor liberă temă și să se silească din toate puterile și pe toate căile, ca tot ce predă să fie bine înțeles din partea elevilor. Ori cât de clară, însă ar ajunge o idee în spirit, totuși cu timpul ajunge la o așa întunecime, încât de nu i-se va da elevului prilej de a o readuce la claritate, aceea idee, pe urmă, putem zice, să întunecă aproape cu totul.

Rolul școlii populare este de a adăpa pe elevi cu idei și cunoștințe trainice, cari cu timpul să le fie ajutor pentru viața practică. Dacă lecțiunea, ce o explică învățătorul liber, va fi arătată elevului și în scris, el (elevul) o va citi cu curiozitatea, că oare și cartea chiar astfel scrie dupăcum adineori vorbește și arată învățătorul. În acest mod, adevărul, explicat din partea învățătorului, va fi confirmat și prin lectura din izvoare, ceea ce e și natural, mai ales azi, când toată lumea caută adevărul pe baza mai multor mărturii (izvoare).

Să presupunem, că avem în școală carte de citire, în care să fie aranjat tot materialul de învățământ. În atare carte se va afla și tema din fizică, ce tratează termometrul. Ajungând la această lectură, învățătorul o explică. Ca lectură apoi învățătorul o citește, după cum o pretind regulile unei citiri logice și estetice. Ca lecțiune apoi, învățătorul îl pune pe elev să învețe lectura despre termometru, dar nu mecanice, ci numai în cadrul unei citiri bune. Elevul, în urma acestei proceduri, din punct de vedere psihologic, va apricepe cu mult mai bine,

decât numai în cazul, când numai chiar din explicați va învăța.

Dupăce copilul părăsește pragul școlii, cunoștințele încep a se întuneca, dacă acelea nu se repetază. Și oare prin ce se vor repeta cunoștințele, dacă copilul adult (omul) nu va avea la îndemână ceva isvor, carele să-i aducă aminte de cele învățate?

Reese deci, că cunoștințele predate din partea învățătorului, nu numai că e necezar, ci chiar imperios să impune, ca să fie cetite chiar din partea elevilor și din lecturi.

Dar chiar și din principiul, că tot ce e de văzut elevul să vadă etc., căci cu cât ceva e aperseput prin mai multe senzuri, cu atât devine mai trainic. De ce să luăm dela spirit posibilitatea de a confirma cunoștințele și prin senzul vederii, carele e atât de aproape de spirit?

Di g-n încheie cu aceia, că: «În cât morala societății moderne lasă mult de dorit, bucățile din cartea de cetire au să cumpănească celea de cuprins moral». Da. Tot învățământul trebuie să tindă pentru de a-l face pe om moral și membru folositor societății. E așa. Dar e foarte greșită părerea, că bucățile de cetire au să fie numai de cuprins, ce — quasi poruncește morala. Cu poruncă nu se prea scoate la cale. Adevărul moral, azi, în seclul al XX-lea, trebuie stabilit pe baza științei și nu numai pe baza narațiunilor seci, pe cari de multe-ori le numim povești. Pe când poveștilor nu li-se prea dă crezământ, pe atunci oricărui adevăr demonstrat pe baza științei, nu-i poți sta în cale.

Când tractez trăznetul, oare pe lângă această temă nu am putea tracta și una, ce ar cuprinde pățania unui om lovit de trăznet, din pricina, că pe timpul unei vremi grele să așezase lângă un pom înalt? Ici tractez trăznetul, colea constatați la ce-l aduce neștiința pe om. — Tractând tema despre trădarea lui Efiates, nu pot oare să mă estind și la teme, că ce pățesc trădătorii?... etc.

Ca de încheiere: Tot ce învățătorul predă, elevul să învețe și din carte, dar nu recitând-o, ci în mod logic și

estetic. Astfel procedând, cu ajutorul cărții de citire, ce va cuprinde tot materialul, elevii vor apricepe materialul cu mult mai bine; iar de altă parte, vom câștiga și în timp, ceea ce se înțelege așa, că copiii vor învăța și material și citire, în unul și același timp.

O astfel de carte de citire va fi cu mult mai ducătoare la scop, decât cum o înțelege Dl g-n.

Nădab, Noemvrie, 1908.

Dimitrie Boariu,
învățător.

Observări critice.*)

„Critica nu are să ardă,
ci să lumineze.“

În nex cu reflexiunile mele din numărul precedent, voiesc a atinge încă o chestie, ce reclamă rezolvare.

Apriori însă voi face câteva constatări — meritore.

Întrunirile noastre din dieceză, în despărțăminte protopopești, se pot privi ca niște școli de repetiție, a căror mențiune nu e alta decât sporirea și răspândirea de cunoștințe necesare la educațiune și instrucțiune și mai presus discuțiunea metodelui de propunere la materia de învățământ.

E prea evident, că atât generalizarea cunoștințelor atinse deja, cât și adoptarea unui metod confortabil și ducător la scop, întâi au să treacă prin sâta cea deasă, care iarăș nu poate fi alta decât — critica și anume: critica făcută sub condițiunile menționate în primul articol.

Aci ajungând, mă voiu nizuî să arăt, cum ar fi de dorit, ca să decurgă critica, discuțiunile în cercuri cât mai ample, în conferințele noastre tractuale, dupăce față de celea generale mi-am spus părerea.

În locul prim, cu plăcere constatez, că sunt tracte în cari conferințele pun agendele dela ordinea zilei la discuții și critice

*) A se vedea Nr. 11 an. V.

cât mai temeinice și extinse, întru cât la acestea cooperează, iau parte, cei mai mulți membrii.

Față de acestia deci, nu aş avea multe de zis, fiindcă atari membrii, prin asemenea sănătoasă procedură, sunt îndrumați pe calea progresului.

Am însă de zis față de acelea reuniuni, a căror măsură de discuție și critică nu ating decât niște limite foarte modeste.

A lua cuvânt la discuție numai 2—3 membri, nu fie cu supărare — dar aceea nu e discuție și nu, mai ales atunci, când acești 2—3 membri sunt mai tot unii și aceiași.

Față de atari membri, unii s'au și expimat, că „... bag-seamă X și Y au luat discuțiile pe arândă“...

Deși o astfel de mustrare e cam pișcătoare, dar trebuie să admitem, că respectivii au și ceva dreptate și deosebirea e numai aceea, că dacă alții nu iau cuvânt — careva din membri trebuie să pornească discuția, căci altcum se dă faliment.

Altmintrelea, pe baza datelor, ce-mi stau la dispoziție — acestea sunt cusururi, ce bântue, ce-i drept sporadic — nu numai la noi, ci și în celealalte părți ale metropoliei noastre — ortodoxe.

Ce ar fi dar de făcut?

Trebuie întâi dat teren fiecărui membru, ca să-și expună vederile, — iar dacă nu voește, ci perzistă în pasivitate — trebuie numai decât constrâns la muncă și în aceasta direcțiune.

Regutamentul nostru, ce emanează din statute în §. 10. spune numai atâta:

„... La discuțiuni pot lua parte toți membri despărțământului“...

Și de aci urmează, că dacă toți pot lua parte la discuție, ca să fie discuție, negreșit, câțiva trebuie să iaie cuvântul și deoarece acești „câțiva“ nu pot fi (la discuție) și nici nu e corect să fie întotdeauna unii și aceiași, dat fiind, că râvnim spre progres — reiese, că pe când toți membrii sunt îndatorați a discuta, chiar în interesul bine priceput al lor, căci capabilitate este, se presupune în fiecare membru, numai voe să — fie!

Și — după ce aceasta rezultă, ca un fel de datorință, cel puțin morală — din multele datorințe ale membrilor considerați activi — sunt de părerea, că conferința respective prezidiul, întot-

deuna să deoblige, designeze succesive, 3—4 membri, ca în fiecare conferință, aceștia să facă critica prelegerii ori a examenului ascultat — cel puțin.

Lucrul se înțelege dela sine, că la critică pot lua parte și mai mulți, toți câți au voie, dar acei 3—4 necondiționat.

E o procedură aceasta, ce se practică și aiurea: în alte tracte și dacă procedura e bună, pentru ce să nu o adoptăm și noi, baremi între împrejurări excepționale.

În modul arătat se va naște o emulație și între membrii aștor fel de reuniuni, prin ce se va mai arunca din cărca noastră indiferentismul, cu care mereu suntem ploconiți, chiar și în acest secol al luminilor.

I. Crișianu.

Ceva despre cetit în școala poporală.

Desvoltarea gustului de cetire și tractarea proverbelor.

Cu ocaziunea vizitelor școlare întră inspectorul X în școala învă. Y chiar la începutul oarei. Notez că inspectorului X nu i plăcea să între în vre-o școală pe la mijlocul oarei pentru că știă — că conturbă pe învă. respectiv; iar de alta parte doriă să audă o prelegere dela început.

Învățătorul după ce face liniște — între copiii cari până acum să bătură cu bruși de neauă în curtea școlii și căror le plăcea să continue aceasta distracție și în sală — și după zicerea rugăciunilor începe prelegerea în prezența inspectorului. — Și ce credeți cu ce a început? Cu cetirea, căci acesta i-se părea studiul cel mai acomodat de preles chiar și în prezența unui inspector, dar pe cum vom vedea, s'a păcălit. Incepe deci prelegerea:*)

*) Dl T. Mariș vrea să ne arate un model de învățător care nu-și dă socoteala — de ceea ce trebuie să facă, de și ar putea face. (N. R.)

Vom ceti ceva, atențiune! Apoi se întoarce cu cartea către inspector, întrebându-l: »Care bucată de cetire poftiți?« Aceasta complezantă îl atinsă neplăcut pe inspectorul X. și cugetă în sine, ce voește omul acesta? căci doar în oara de prelegere n'au loc alegerile și complezanțele, — dar pe nou aude glasul învățătorului: »Poftiți mă rog!« Nu poftesc eu nimic — fu răspunsul — nu voesc a conturbă ordinea școalei Dtale.

Te rog cetiți acea bucată de cetire care a-ți luat-o pe azi în programă.

Înv. resfoește prin cartea de cetire doar va află atare bucată acomodată ori cărui timp, inspectorul însă om mai bătrân și mai iscusit să adresează către un elev întrebându-l: »Ce aveți din cetire?« »Cerealele« fu răspunsul, apoi începură a ceti despre cereale în 18 Ianuare, — afară neaua de o palmă. Prima pedecă întimpinară elevii la titlul bucății de cetire: Ce este aceasta bucată de cetire? Pentru ce e acesta titlul bucății? Să înceapă cetirea X. Cetește băeatul 1—2 ziceri înv. îl întreabă: »Ce ai cetit?« Elevul mai cugetându-se, mai furând din carte, reproduce cu greu cele 2—3 ziceri cari le cetise, apoi iar să aude întreruperea înv. »Ce ai cetit?« Din când în când acesta se oprește la explicarea unor cuvinte neînțelese de școlari, dar aici se vede nepregătirea. Mai cetesc câțiva școlari tot în modul acesta și peste un pătrar de oară e gata cetirea. Îl mai roagă inspectorul să cetească atare bucată de conținut moral și în fine o poezie. Să cetesc. Tractarea aceiași. La finea cărei insp. își exprimă cea mai *mare nemulțămire*, În vederea ca și pela noi, încâte-o școală să tractează bucățile de cetire cam după metoda înv. Y — ba unii nici atâta nu fac, ci după terminarea bucății cetită, zic: acum îți avea cetirea următoare.

Am adus spre a luă din el esemplu, ferindu-ne astfel de pățania inv. Y., iar de altă parte prin tractarea bucății de cetire în modul acesta practic, învățăm pe băeți să cetească fluent, dar nici de cum nu le dezvoltăm gustul de cetire, care ar fi scopul suprem al cetirii îndeosebi la cl.

sup. De aici urmează, că pruncii după ce finesc școala nu mai prind cartea în mâni, li-s'a urât, pentru-că n'am băgat în ei gustul adecă boldul acela, care să-i indemne în mod spontan la cetire, ci numai la comanda altuia. Aceasta este cauza, că poporul nostru nu cetește. Aceasta o cauzăm noi singuri, prin modul de tractare a bucăților de cetire.

Mai este însă o greșală, care împedeca dezvoltarea gustului de cetire și pe care nu o poate delătură nici chiar învățătorul cel mai cu vocație, nici cel mai istet, și aceasta e a-se căută în cărțile de cetire, cari unele sunt departe de a corespunde scopului principal, adecă a dezvoltă gustul de cetit. Notez, că acum privesc cărțile de cetire numai din punctul de vedere a dezvoltării gustului, încolo nu am nimic de observat, sunt după toate cerințele metodice, principiul concentrației enciclopedice este pe deplin observat, dar ce folos, dacă sunt în așa chip scrise, că pe elev nu-l interesează. Sunt prea multe bucățile de conținut moral, ca și când numai pe această treaptă am voi să plantăm sămânța moralei, care de altcum își are locul ei în instrucțiune. Cei chemați să-și împlinească numai conștientos datorința, urmărind iarăși scopul principal, adecă plantarea sămânței morale (nu întratâta câtigarea cunoștințelor) din acel studiu Lipsesc cu desăvârșire, sau doară cu de tot puține excepțiuni, bucățile de distracție, plăcute și interesante. Lipsesc acestea, cari pe lângă o tractare metodică corectă, ar dezvoltă în elev boldul care în mod spontan l'ar îndemnă la cetit, cari ar dezvoltă în el așa zicând pasiunea de cetit; acestea, cari l'ar înalță la idealul cetirii, la gustul de cetit, ba mai au și avantajul, că ar ușoră și munca învățătorului precum vedem. Dacă am aveă astfel de cărți de cetire, și pe lângă tractarea metodică ce o voi arătă mai jos, la tot cazul vom ajunge mai iute și mai cu bun rezultat la scopul adevărat al cetitului, la gustul de cetire.

Fiecare bucată de cetire își are modul său de tractare.

1. La tractarea istorioarelor, povestilor e mai puțin lucrul învățătorului; față de acestea elevii au interes viu și fără multă greutate le înțeleg și reproduc. Aici e destul

dacă învă. cetește bucata de model, explică cuvintele neînțelese, și prin interesul ce trebuie să-l manifesteze față de bucata respectivă, potentează interesul școlarilor.

2. Poezia însă trebuie citită mai de multeori corect ca ideile depusă în ea, prin citire, să le putem scoate în relief, dar numai pur din citire școlarii nu, vor fi în stare să înțeleagă ideile depuse în poezie, ci mai mult cugetă numai ce ar fi.

Lucrul principal e, explicarea însuflețitoare, conform poeziei, scoaterea în relief a ideilor, sentimentelor și a faptelor depusă acolo și numai după aceea putem trece la memorisarea ei. Învățarea poeziei e lucru greu, mai ales în școala populară, de aceea nu trebuie lăsați elevii să învețe poeziile singuri, ci barem strofa I. în prezența învă., când nu-i permitem se reciteze numai orduri rimătoare, ci la înțeles. Poeziile fără înțeles, ori prea grele de înțeles, învă. să le privească de neexistente deși sunt pusă în cartea de citire.

3. Bucățile, cari tind a înmulți cunoștințele școlarilor din cutare ram, mai ales a studiilor reale, trebuie tractate ocazional, de exemplu, bucățile de citire, ca Ungaria, Budapesta, O călătorie pe dunăre etc. nu le citim ori când, nu-i permis să zboare în aer, ci atunci când din, Geografie am ajuns la această temă, ca astfel și citirea să edifice cele învățate în Geografie.

Nainte de predare, învă. trebuie să fie citit bucata respectivă, să vadă, cari vor fi mijloacele de intuițiune, apoi urmează tractarea proprie, învă. le povestește, că despre ce va citi; explică cât de bine bucata, apoi reproduc elevii cele spuse de învățator și numai atunci urmează citirea, cu care acum n'avem mult de lucru, numai explicăm cuvintele neînțelese apoi reproducerea celor citite întâi după alineate și în fine reasumarea.

4. Proverbele sau înțelepciunile vieții, de obicei să trec cu vederea, ori din când în când să mai întreabă elevul: »Cum înțelegi tu aceasta?« Natural, că el nu o înțelege nici cum. Adevărul acesta abstract, nu-l

Înțalege școlarul, sau și dacă îl înțalege, nu lasă în sufletul lui așa urmă, care să-l îndemne la fapte. Aceste adevăruri abstracte însă nu trebuie neglijate, cu atât mai vârtos, că în viața școlarul le aude, dar cine le spune, nu le și explică, ci el trebuie să le înțaleagă, deci trebuie învățat, cum are să le înțaleagă. Eu aş crede, că acea cale, care ne-ar duce mai ușor la scop e următoarea: Mai întâi învățăm proverbul din cuvânt în cuvânt, pentru-că aceasta arată originea și baza adevărului depus în proverb, apoi puțină istorie, care să ne conducă la adevăratul înțales al proverbului, spre exemplu las să urmeze tractarea practică a proverbului: „Nu-i tot aur ce lucește“. Înv., ce am zis noi în zicerea aceasta? El: că nu toate lucrurile cari scilipesc sunt din aur. Înv.: spune-mi niște lucruri cari scilipesc? El: arama, inelul, foarfecile, lingura, cuțitul ect. Înv.: cari din aceste samănă la culoare cu aurul? El: arama. Înv.: poate-se deosebi arama de aur? El: da. Înv.: oricine le poate deosebi? El: nu. Înv.: cine nu le poate deosebi? El: pruncii și acei oameni, cari nu cunosc aurul. Înv.: Așa dar se poate înșală ori cine, pentru aceia trebuie să fim cu mare băgare de samă când am avea de lucru cu ele. Ascultați să vă spun cum s'a păcălit un om dela noi, voind să-și cumpere un inel de aur. El s'a dus în oraș, la un neguțător, dar el nu cunoștea chiar bine aurul, neguțătorul i-a dat un inel de aramă galbână, curat de te vedeai bine în el, omul crezând că e de aur, l'a plătit scump, ca și când ar fi fost de aur. După câtăva vreme, a văzut, omul că inelul începe a-și perde culoarea și din ce în ce rămâne tot mai urât, cu toate că îl curăță. Omul nost a spus pățania lui altor oameni cari i-au răspuns. »Ia să fii cu băgare de seamă că nu-i tot aur ce lucește. (Repr.) De unde vine deci acest proverb? Acum să vedem, când îl folosim, oare numai atunci, când voim să spunem, că nu toate lucrurile scilipitoare sunt de aur.

El: Ba și atunci, când cutare lucru nu e așa pe cum se arată. Inv. Știmi-ați spune un exemplu de acesta? Dacă

nu-știți, vă spun eu : Un om e îmbrăcat frumos și el și familia lui, umblă tot cu cai scumpi, făcând adeseori petreceri, cu un cuvânt vrea să arate lumii, că trăiește lume albă. Toți oamenii se miră, că de unde are el atâția bani de poate trăi așa. Deodată însă să vede. că din ce în ce mai lăsa din viața cea bună, azi un pic, mâine o țiră, ba la urmă i-se vinde toată averea ne mai putând plăti datoriile, atunci se vedeă numai, că el n'a avut nimic și trăia cu bani luați împrumut. Despre aceasta întâmplare iarăși putem zice că nu-i tot aur ce lucește.

Todor Mariș,
Învățător.

Catehisarea.

În conferința preoților, cari catehizează, ținută în Siria, la 29 Decembrie 1908, s'a pus întrebarea : de ce nu pot preoții catehisă cu succes ? O întrebare aceasta la care în public, nimenea n'ar răspunde bucuros adevărul. Nu, pentru-că nimenea nu voește a recunoaște, că el însuși sau neștiința e cauza. Pentru-că dacă e să fim drepți, ar fi trebuit să se fi zisă : nu putem catehisă cu succes, pentru-că nu ne pricepem.

Acesta ar fi fost răspunsul cel mai potrivit și sincer totodată. — S'a zis, că în trecut, bătrânii au catehisat cu mai mult succes ca cei din ziua de azi ; ceeace însă nu sustă. Nu sustă, pentru-că aceea ce a fost n'a fost convingere. El a crezut, pentru-că așa i-s'a spus și el n'a știut judecă mai departe. Elevul a fost silit să memorizeze catechismul, că de nu, apoi știa el ce-l așteaptă. Preotul, catehet, nu și-a dat nici când silința, ca din învățăturile celea frumoase să scoată miezul, esența, cu care să-l însuflețească pe elev, să-l facă mai bun, moral, evlavios, prin ce să poată fi plăcut și folositor lui Dumnezeu și oamenilor. El a învățat de frică, fără ca să vadă ceva folos real din celea învățate. Toată morala ce putea es-

trage din catehizare eră : » fă ceea ce-ți spune preotul, dar să nu faci ceea-ce face el.« Și a fost bună aceasta maximă, așa zicând, până când a ținut eră școalei vechi.

Îndatăce însă timpul modern, cu realizmul său, apărură pe orizont, să streformară toate. Ideile nouă puseră în mișcare curente noi. Lumea nu se mai mulțamește cu vorbe săci. Vrea să știe cauzele, să vadă efectele, la toate celea. Nu e mai bună la nimic predarea aceea sacă, ex cathedra — ca odinioară. Să simte necețitatea, că cei ce-s puși să învețe pe alții, ei înșiși să fie pătrunși de adevărul celor spuse, — ținuta lor să fie în conformitate cu celea profesate de ei. Cunoștințele, ce elevul le primește, să fie în conformitate unele cu altele, să nu răstoarne una ce alta zidește. Astfel în elev se va formă o bază solidă, care va putea rezistă tentațiunilor ce le-a veni în viață.

Să fim însă sinceri, și să ne întrebăm : câți suntem cari ne însuflețim de celea predate, câți cateheți sunt de aceia, cari intră în școala pregătiți și să nizuiesc a-și câștigă dexteritate în a predă cu succes? . . . Dacă am fi sinceri, apoi ni-ar deprimă răspunsul. Pentru toți catehizarea e o sarcină, așa, că se vede pe față, că o face numai de silă și nici decum cu plăcere. Nirne nu-și dă silința a urmări cu atenție mersul celorlalte obiecte de învățământ, ca el să aibă un sprijin în cunoștințele elevului, să se știe folosi de acelea, ca cu atât mai cu succes să-l poată face a appercepiă cunoștințele religioase, întărindu-l în credința legii strămoșești, bunătatea, și atotputernicia lui D-zeu.

Nu e de ajuns, ca elevul să știe recită unele pasage din text, nou ori vechi, să scoată învățătura morală așa cum i-se spune, ci el trebuie să știe judecă liber, din asemănări, judecând el însuși, să scoată învățătura morală, așa, cum mintea și cunoștințele lui îi dictă. Când el va ști să facă așa, putem zice, că am catehizat cu succes. Și atunci vom aveă credincioși adevărați, cari nu se vor clăti de bantuelile lui veliar.

Ca să ne putem însă ajunge scopul, va trebui de o parte, ca înșiși caticheții să aibă o directivă oarecare, să

știe ce și cât are să propună, să-i placă a celi spre a-și câștiga cunoștințe auxiliare întru ușurarea predării ; iar de altă parte, catechetul să fie independent atât spiritualmente cât și materialmente. Până când preotul va avea să lupte cu nevoile zilnice, până atunci sunt zădarnice toate sforțările de a face din el catichet și păstor care sufletul și-l pune pentru oile sale.

Vom reveni

a—b.

Informațiuni.

Comitet central. Pentru deliberarea afacerilor reuniunii învățătorilor români (din dreapta Murășului — dieceza Arad) s'a întrunit comitetul central la 18/31 Dec. a. c. în Arad — fiind prezenți — afară de președintele I. Moldovan și secretarul I. Demetriu Popoviciu — membrii: I. Groșoreanu, I. Vancu, D. Boar, P. Dârlea, I. Cristea și P. Vancu.

În atențiunea învățătorilor. Biroul central a trimis prezidenților desp. protopopești următoarele circulare :

P. St. Domnule! Din mai multe părți ale desp. noastre protopopești ne-au sosit propuneri de a întreveni la Ven. Conzistor pentru a dispune comunelor bisericesti, ca susținătoare de școale, să asigure necondiționat, încă de pe acum, tuturor învățătorilor salariile învățătoresți, conform art. de lege XXVII din 1907.

Pentru orientare, dăm următoarele explicații în cauză :

Conform §-lui 12 din susnumita lege, întregit prin §-ii 14 și 16 din „Instrucția“ relativă, comunele bisericesti, ca susținătoare de școale, până la 30 Septemvrie 1910 sunt îndatorate să asigure și solvească învățătorilor „numai“ competențele satorite în art. de lege XXVI din 1893. Tot această lege, în §-ii sus citați, dispune apriat și aceea, că întrucât susțitorii de școale până la 1 Octomvrie 1910 nu s'au îngrijit sau nu se vor îngrijii să reguleze salariile învățătoresți la minimalul prescriș în art. de lege XXVII din 1907, fie delă sine, fie prin ajutor de stat, venitele învățătoresți de aici încolo se privesc de asigurate în sarcina sus-

ținătorilor de școale și aceștia sunt siliți să le dea învățătorilor.

Aceste le dispune legea lămurit. Prin urmare orice intervenire din partea noastră la Ven. Conzistor e superfluă, mult, am da dovezi, că nu cunoaștem nici dispozițiile acelea din lege, ce ne privește de aproape.

Arad, la 1/14 Ianuarie 1909. *Iosif Moldocan*, prezident. *Dimitrie Popoviciu*, secretar general.

P. St. Domnule! După ce din mai multe părți ale desp. noastre prot, ni-se cere intervenire la Ven. Conzistor, — pentruca acesta să edea o normă oare-care, după care învățătorii să se poată orienta la inducerea materialului propus în „Anuar“ — spre știre și orientare emitem următoarele inviațiuni în chestie:

Conform §-ului 33 din articolul de lege XXVII din 1907, toată scriptia școlară are să se facă în școale populare în limba maghiară. Prin urmare și materialul propus trebuie să se inducă în „Anuar“ tot în această limbă. Adevărat, că estimp Ven. Conzistor a dispus inducerea *aceluiiaș material* în „Anuar“ și românește. Nu știm însă intrucât se va tolera aceasta și în viitor. Toate semnele arată contrarul. Noi însă să ne ținem de cele dispuse și anume: în partea cu rubrice ungurești să inducem materialul propus ungurește, *dar tot*, iar în partea cu rubrice românești, *tot acel material*, — să-l inducem și românește

Arad, la 1/14 Ian. 1909. *Iosif Moldocan*, prezident. *Dimitrie Popoviciu*, secretar general. —

Congresul educațiunii populare. În legătură cu notița noastră — din nr. trecut — referitoare la cest congres, ținut între 1 și 4 Oct., observăm, că unul dintre participanții din România, dl Gh. Adamescu, publică în „Revista generală a învățământului“ o dare de seamă foarte instructivă, care merită a fi cetită de toți, cari se ocupă serios cu înaintarea învățământului. Iar ca și conclus s'au stabilit următoarele principii:

Învățământul elementar să fie obligator până la 14 ani, pe-depsindu-se f. miliile negligeate și ajutându-se cele sărace, astfel că nici un copil în vârstă de școală să nu rămână fără încătătură.

După școala primară să se institue un încătământ complementar obligator între 14 și 18 ani pentru toți tinerii, cari nu continuă studiile într'o școală superioară.

Acest învățământ să aibă caracter practic și profesional, potrivit cu trebuințele diferitelor categorii de lucrători și ale diferitelor regiuni

Organizarea lui (a învățământului) să fie sistematizată; să nu se dea în cursuri de seară de către societăți sau particulari cari le fac în mod benevol, ci în cursuri regulate, în oare de zi, de către profesori anume însărcinați și plătiți regulat.

Conferințe catichetice. În săptămânile din urmă s'au ținut lanț conferințele catichetice, ținându-se în Hălmagiu, Timișoara, Chișineu și Șiria. unde preoții și învățătorii caticheteți s'au adunat pentru a se consulta asupra acestui studiu atât de neglijat de preoții gr.-or. — E adevărat, că această neglijență nu face cinstelor însărcinați cu predarea acestui studiu, și cari de fapt nu prea dau semne că voiesc să se supună ordinelor superioare.

Domniile-lor sunt de credința, că dacă vor catechiza — vor lua o sarcină de pe umerii învățătorilor. Oare așa să fie!? Dar dacă ne gândim la viitor, la ziua de mâine — cum se zice — când învățătorii nu vor mai fi ai confesiunii, cine va da tinerimei educația religioasă? Ori poate fi biserică cu preot și fără credincioși? Să se țină bine în seamă cuvintele dlui comisar konzistorial, care în tot locul a spus ce trebuie să știe și să facă fiecare în acestea vremuri grele ca să poată fi gata pentru cazul când vor sosi vremuri și mai grele.

Dar pentru monumentul lui Teodor Ceontea. Dșoara Cornelia Moldovan fiica prezidentului reuniunii noastre învățătoarești, a surlinit la școala civilă diecezană pe una dintre dșoarele profesoare timp de 6 săptămâni, pentruce a primit din partea Ven. Konzistor un onorar de 25 cor. Această sumă a donat-o în părți egale pentru monumentul Teodor Ceontea, unul dintre foștii ei profesori și jumătate pentru nefericiții din Sicilia. Tot pentru monumentul T. Ceontea au mai donat — ca răscumpărare pentru felicitările de anul nou — Dl profesor preparandial Avram Sădean 2 cor. și Iosif Moldovan 5 cor. Exprimăm și pe această cale mulțumita și recunoștința reuniunii.

Cutremur groaznic. În Italia de sud (provincia Calabria și iusula Sicilia) s'a întâmplat unul dintre cele mai mari cutremur

de pământ despre care povestește istoria omenirii. Orașe și sate întregi au fost nimicite — unele chiar dispărând de pe fața pământului, în afunzimi nepătrunse, iar altele măturate cu locuitori cu tot de cătră valurile mării. Se vorbește, că ar fi perit aproape 200 mii de oameni și s'ar fi făcut pagube de sute de milioane lire. Nu se poate însă calcula, căci a mai renoi orașe așa de înfloritoare cum erau Messina și Reggio di Calabria, cu împrejurimile lor, trebuiesc sute de ani și comori nesecate. Jalea după cei periți și frica de o nouă catastrofă vor ține departe oamenii ca să se mai așeze așa de liniștiți pe locurile acelea atât de vrăjmașe.

Bălaurii: Scyla și Carybdis, despre cari ne povestește mitologia greacă și cari nu sunt altceva decât vârtejurile apelor mișcate de cătră vulcanii submarini, cari aici funcționează cu atâta putere, și-au căscat gurile ca să se sature pe câtăva vreme...

Bibliografie.

„Revista generală a învățământului“ Nr. 5 (1 Dec. 1908) are următorul cuprins: Gh. Adamescu — Congresul educațiunii populare — Onisifor Ghibu, — O călătorie prin Alsacia-Lorena. — I. A. R., — Pregramele cele nouă de studiu pentru gimnaziile și licee. Dr. Eremia Kaminski, — Miopia în școala secundară de fete. N. Banescu, — O lecție de aplicația la școalele normale de fete și Montpellier. — N. Zaharia, — Devotamentul. G. A. D., — Mișcarea pentru reforma învățământului științific în Germania. — D. N. O. Popovici Lupa, dl Colonel Popovici s. S., — Idei și fapte. Cronică pedagogică din România și Germania. Apare în fiecare lună. Abonamentul anual 4 lei.

Pedagogia experimentală. A. I. Nr. 7—8 (Sept.—Oct.) conține următorul sumar: O scrisoare, C. Radulescu-Motru. — Cercetări asupra învățământului simultan în școala primară de I. Ciocârlie. — Scrisul în școala primară, de G. A. Antonescu. — Cercurile culturale de I. Ciocârlie. — Educațiunea de sine de S. S. — Din trecutul nostru didactic. Note și discuțiuni etc. Apare în fiecare lună. Abonamentul 5 lei.

„Luceafărul“ nr. 24 cuprinde: *Oct. C. Tâslăuanu*, -- Tolstoi. *C. Ardelean*, — Sonet (poezie). *Oct. Goga*, — Portret (poezie). *Liviu Rebrean*, Ofilire. *Al. Ciura*, — Stăpân și slugă. *Leo Tolstoi*, — Cum să ajungi la fericire. Ilustrațiuni. *Șapte icoane* din viața lui Leo Tolstoi.

„*Néptanitök lapja*“ nr. 53. Conține între altele și „Planul pentru propunerea limbei maghiare în școlile nemaghiare precum și oare de învățat pentru diferite clase“.

Posta Redacției.

Mai multora. Ne rugăm, ca lucrările trimise spre publicare să fie scrise corect și legibil, căci altcum le punem la coș.

Dlui I. M. Știrea dtale ne surprinde, pentru că nu ne putem nchipui om așa de neprecuțat, să-și taie creanga de sub picioare. Legea pretinde expres, ca să fie șase clase în școala poporală. — Tot așa nu ne putem mira destul de directorul local, că n'a făcut nimic în cauză, iar dacă a făcut și dacă despre aceasta ar avea cunoștință și autoritățile școlare superioare — apoi rău stăm, ceeace nu putem crede.

Incât privește în general starea dascălească, apoi: ori om de omenie până la fine — întâmple-se ori și ce — ori să se ducă de cu vreme unde-l trage inima, să nu facă rușine neamului și statului învățătoresc.

Aviz.

Onoratele Redacțiuni cari au trimis revistele ori ziarele în schimb, sunt rugate, ca și pe viitor să le trimită tot la adresa:

Petru Vancu, învățător
redact. »Reun. Inv.«

Magyarad.